

„...NETKO ĆE UVIJEK SAKUPLJATI ZRNCA OVE ZEMLJE I PRAVITI OD NJIH NOVE SVJETOVE...”

Stolac, Diana

Source / Izvornik: **FLUMINENSIA : časopis za filološka istraživanja, 2017, 28, 151 - 157**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:624558>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

„...NETKO ĆE UVIJEK SAKUPLJATI ZRNCA OVE ZEMLJE I PRAVITI OD NJIH NOVE SVJETOVE...”

ZBORNIK U ČAST KATICE IVANIŠEVIĆ ...netko će uvijek sakupljati zrnca ove zemlje i praviti od njih nove svjetove...

*Rijeka; Filozofski fakultet u Rijeci – Sveučilište u Rijeci, 2015.,
ur. Ines Srdoč-Konestra*

Zbornik u čast Katice Ivanišević objavljuje Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci pod uredništvom Ines Srdoč-Konestre, a čiju likovnu opremu i grafička rješenja potpisuje Ivan Braut. Zbornik zavidnoga opsega od 368 stranica opremljen je fotografijama koje su dokument ne samo života Katice Ivanišević nego i njena vremena.

Tekstovi u zborniku okupljeni su u četiri cjeline.

Prvi je dio naslovljen Prigodni tekstovi, životopis i bibliografija. Prigodnim riječima, u kojima se ogledaju bogat životni put i javno djelovanje Katice Ivanišević, ali i topli ljudski odnosi, obratili su se redom: dekanica Filozofskoga fakulteta u Rijeci Ines Srdoč-Konestra, rektor Sveučilišta u Rijeci Pero Lučin, književnik Ivan Aralica, župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina, gradonačelnik grada Rijeke Vojko Obersnel, načelnica Općine Omišalj Mirela Ahmetović, Jasenka Đurović i Ljiljana Jurman.

Iz opsežnoga životopisa izdvajamo samo neka mjesta. Katica Ivanišević r. Albaneže rođena je 1935. godine u Omišlju na otoku Krku, osnovnu je školu započela u Omišlju, a završila u Rijeci, maturirala je na gimnaziji na Sušaku, diplomirala je engleski i talijanski jezik i književnost na

Filozofskom fakultetu u Ljubljani, usavršavala se u Londonu, Perugi, Salzburgu i New Yorku, magistrirala 1977. godine iz američke književnosti na Filozofskom fakultetu u Ljubljani, a 1981. godine stekla doktorat literarnih znanost na Sveučilištu u Ljubljani.

Od 1974. do umirovljenja 2001. godine radila je na Pedagoškoj akademiji, kasnijem Pedagoškom fakultetu, a danas Filozofskom fakultetu u Rijeci. Od 1978. godine predavala je Svjetsku književnost. Svjetsku je književnost predavala i na talijanskom jeziku na Pedagoškom fakultetu u Puli, a hrvatsku književnost na Sveučilištu u Trstu. Počasno zvanje i naslov profesor emeritus Sveučilišta u Rijeci nosi od 2004. godine.

Bila je voditeljicom nekoliko znanstvenih projekata kojima se propitivalo mjesto hrvatske književnosti u europskom i svjetskom kontekstu te hrvatska književnost u dijaspori, a koje su financirali SIZ za znanost, Ministarstvo znanosti, Zajednica sveučilišta Mediterana i Sveučilište u Trstu.

Tijekom akademskoga rada obnašala je niz dužnosti na matičnom fakultetu – predstojnica odjela, prodekanica i dekanica, i na matičnom sveučilištu – prorektorica i rektorica, te u javnome životu

Hrvatske kao predsjednica Županijskoga doma Hrvatskoga sabora.

I kao rektorica (1993. – 1998.) i kao predsjednica Županijskoga doma Hrvatskoga sabora (1994. – 2001.) bila je prva žena koja je obnašale te dužnosti u povijesti Hrvatske, a to je tada bila rijetkost i u Europi.

Dobitnica je brojnih priznanja, izdvajamo Nagradu grada Rijeke (1985.), Nagradu za životno djelo Općine Omišalj (2007.), Nagradu za životno djelo Primorsko-goranske županije (2011.) te književnu Nagradu Drago Gervais (2015.). Nositeljica je sljedećih državnih odličja: Red kneza Trpimira s ogrlicom, Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića, Red Ante Starčevića i Spomenice Domovinskog rata.

Na kraju ovoga bloka objavljen je popis radova Katice Ivanišević, koji pokazuje različitost tema kojima se u svome stručnom i znanstvenom radu bavila.

Drugi je dio zbornika naslovljen *Osvrti na knjige i znanstvene radove prof. dr. sc. Katice Ivanišević*. Započinje analizom Ines Srdoč-Konestre „Beat pokret i boema u interpretaciji Katice Ivanišević”. Autorica podsjeća da istraživanje američke književnosti obilježava cjelokupni znanstveni opus Katice Ivanišević, posebice njezina knjiga *Jack Kerouac i beat generacija* (Pula, 1984.), koja je bila jedina s tom tematikom u ondašnjoj Jugoslaviji, kao i danas u Hrvatskoj. Jack Kerouac (1922. – 1969.) bio je književnik, autor 20 romana, značajan pripadnik beat-generacije. „Katica Ivanišević s vremenskom udaljenošću objektivno i nepristrano analizira njihovo djelo u odnosu na američko društvo toga vremena.” Prema Kerouacovim riječima „beat znači dotučen, u smislu izdvojeno-

sti, nepripadnosti ni jednoj društvenoj klasi. Vjerovali su da mogu potpuno izmijeniti ne samo tijekom američke književnosti već, dapače, da se mogu nametnuti kao antiteza sasvim drugačijoj slici stvarnosti” (str. 62). Dalje se komentira sljedeća knjiga Katice Ivanišević – *Bohema i književno stvaralaštvo* (Rijeka, 1984.), u kojoj je nastavila s istraživanjem generacije beatnika, ali u drugom kontekstu. Usporedila ih je s pariškom bohemom 19. st. da bi dokazala da je generacija beatnika nova bohema 20. st. U tu svrhu pratila je razvoj bohemskih zajednica od prvih javljanja do njihova nestanka, a kroz odnos bohema prema političkom sustavu, rasama, novcu, senzualnosti...

Slijedi rad fra Bonoventure Dude, osvrt na knjigu *Antologija pjesništva otoka Krka* (2015.). Antologija nas, prema autorovim riječima, vodi u same korijene cjelokupne hrvatske književnosti, ona se referira na početke u Bašćanskoj ploči, usmjerava nas preko Frana Krste Frankopana i Antuna Bonifačića do naših dana.

Ovaj dio zbornika završava radom Antona Bozanića „U povodu osamdesete godišnjice života”, u kojemu komentira radove Katice Ivanišević: monografiju o Omišlju iz 2006. godine te radove vezane uz književno stvaralaštvo hrvatskih iseljenika, u dalekoj Australiji i Americi, ali i bliže, među moliškim Hrvatima u Italiji.

Središnji dio zbornika čine Znanstveni i esejistički radovi, njih ukupno 18 različitih kategorizacija, podijeljenih u tri cjeline: književnost, jezik i povijest.

Najveća je skupina Književnost, u kojoj je objavljeno deset radova, što je logično jer se tim područjem bavila Katica Ivanišević u svojim znanstvenim istraživanjima, a

ovdje sakupljeni radovi dotiču područja njezina zanimanja.

Poglavlje otvara rad na engleskom jeziku Jerneje Petrič, koja prikazuje Louisa Adamiča kao prevoditelja hrvatske književnosti. Naime, Slovenac Louis Adamič se 20-ih godina 20. stoljeća pokušavao etablirati kao američki književnik i u to je vrijeme objavio više prijevoda (većinom zapravo adaptacija zbog nedovoljnoga poznavanja hrvatskoga jezika). I uza sve nesavršenosti „njegovi su prijevodi pomogli sačuvati emocionalnu vezu hrvatskih imigranata i njihovih potomaka sa starom domovinom” (str. 96).

Najviše je radova koji su posvećeni valorizaciji zavičajnih autora, čime se profesorica Ivanišević bavila u velikome broju svojih radova.

Darko Gašparović analizira dvije drame Nikole Bonifačića Rožina – *U vrtlogu* i *Krsnik* – praižvedene u HNK u Zagrebu 1937., odnosno 1941. godine. Premda se radi o manje poznatome autoru i gotovo nepoznatim djelima, Gašparovićeve analiza donosi niz relevantnih zaključaka. Izdvajamo: „Obje su drame s temom iz seoskoga života, koje vanjskim značajkama imaju regionalni karakter, ali načinom razrade teme taj okvir uvelike nadmašuju. Nakon Drugoga svjetskog rata više nisu igrane što se tumači ideološkom nepoćudnosti njihova autora, koji je cijeli životni vijek dosljedno zastupao i pronosio ideju seljaštva kao vodeće snage naroda. Bonifačić Rožin istraživao je, kodificirao i klasificirao narodno usmeno stvaralaštvo, s posebnim zanimanjem za dramske i teatarske oblike, postavio je temelje grani teatrologije koja u fokusu ima bogato hrvatsko folklorno scensko nasljeđe” (str. 97).

Vjekoslava Jurdana i Jasna Gržinić pripremile su za zbornik svoje mentorice radove o *Danuncijadi* Viktora Cara Emina i poetskome djelu Zorana Kompanjeta.

Vjekoslava Jurdana promatra Rijeku kroz njezin „tekući” identitet (Rijeka, Reka, Rika, Flumen Sancti Viti, Sand Veyt am Flaumb, Fiume) i kao simboličku Ženu, unoseći se u Carev polifonijski roman *Danuncijada – Romanisirana kronisterija riječke tragikomedije 1919–1921.* i D’Annunzijev osvajački pohod na Rijeku „kao eklatantan histerični kaleidoskop u kojem se u simboličkom i psihoanalitičkom smislu Grad doživljava kao Žena” (str. 109).

I Jasna Gržinić se usmjerava na Rijeku koja teče, u podnaslovu je stih „...blizinu ušća te male rijeke, od milja nazvane augmentativom – Rječina...”. Ali, kontekst nije histerija nego smijeh i karnevalizacija. Autorica propituje veze Kompanjetova smijeha s Rijekom. „Grad zadobiva svoju ulogu u kontekstu svojevrсна preslagivanja vlastita autorova iskustva. U tom se smislu smijeh motri kao društveni fenomen” (str. 131). Navodimo jednu krilaticu iz teksta kao poruku: „Misli globalno, smij se lokalno”.

Saša Potočnjak nas vraća u 17. stoljeće. Naslov je poduži: „Blaženi plač, sastavljen u latinskim stihovima od grofa Frana Krste Frankopana, radi odlaska svete kuće presvete Marije iz Dalmacije u Loreto”. Autorica nas upoznaje s jedinim za života tiskanim djelom Frana Krste Frankopana – *Blaženi plač (Elegia; Divoto pianto)*, u kojemu je opjevana legenda iz 13. stoljeća o prijenosu Kućice svete obitelji iz Palestine na Trsat i njezin odlazak s Trsata u Loreto. *Blaženi plač* je napisan na latinskom jeziku, a središnji mu je dio *Elegia*, strukturirana prema klasičnom, humanistič-

kom modelu elegije. „To je žalobna elegija u kojoj se osim biblijskih i antičkih reminiscencija nalaze i pojedine parafraze iz klasične rimske literature, npr. iz *Eneide* Vergilija Publija Marona te iz elegija žalobnica *Tužaljke* Publija Ovidija Nazona. S obzirom na motivsko-tematske elemente *Elegija* je neolatinski odvjetak marijinske tradicije *Pohvala Gospi*” (str. 145).

Druga podcjelina su radovi s iseljeničkim literarnim temama, kojima se Katica Ivanišević bavila vodeći jedan od znanstvenih projekata te tematike.

Estela Banov analizira roman *Pjevaj vilo u planini* novozelandske književnice hrvatskoga podrijetla Amelie Batistich (1915. – 2004.). Roman je to o iskustvu multikulturalnosti oblikovanom iz perspektive dvanaestogodišnje djevojčice čiji su se roditelji iz hrvatskoga zaleđa preselili u novozelandski gradić u potrazi za boljim životom. „Preplitanje elemenata autobiografskoga diskursa i umjetničke fikcije tvori specifičan literarni amalgam u kojem elementi tradicijske kulture i usmenih kazivanja tipičnih za dalmatinsko priobalje krajem 19. i početkom 20. stoljeća postaju specifičan znak u multikulturnom okružju male zajednice čija je egzistencija povezana s rudnicima kauri-smole. Pripovjedačica se poigrava relacijama između iskustva generacije hrvatskih doseljenika koji su iz Austro-Ugarske Monarhije pristigli na Novi Zeland i njihovih potomaka čiji se identitet formira u anglofonom multikulturnom miljeu novozelandskog gradića” (str. 159). Dalje zaključuje: „Izmjenjivanje različitih kulturnih kodova i odmjeravanje nada i očekivanja koja su poticala proces migracije u zemlje Novog Svijeta sa stvarnim povijesnim kontekstom podloga je svijeta ovog književnog djela u kojem se

intertekst hrvatske tradicijske kulture i britanske književne produkcije skladno prepliću i tvore jedan od klasičnih tekstova anglosaksonske novozelandske etničke literature” (str. 159).

Branka Kalogjera propituje dvije emigrantske sudbine. Pristupa autobiografsko-memoarskoj prozi dvojice autora koji emigriraju u Ameriku 30-ih godina prošloga stoljeća. Hrvat Louis Sanjek (Šanjek) i Makedonac Stojan Hristov uklapaju se u američki način života, a njihovi emigrantski životi u ponečemu pokazuju sličnosti, ali u mnogočemu različitosti, što autorica u radu detaljno analizira.

Profesorica Ivanišević predavala je na Pedagoškom/Filozofskom fakultetu u Rijeci, na kojemu se razvio i studij makedonistike, o čemu detaljno svjedoči Goran Kalogjera. Tekst prati razvoj makedonistike na području Primorsko-goranske županije od 19. stoljeća do osnivanja Lektorata za makedonski jezik 2008. godine na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Autor je kronološki prikazao zanimanje pojedinaца iz 19. stoljeća, rodом iz Primorja i Gorskoga kotara, prema *Zborniku braće Miladinova*. Dan je posebni naglasak na udjelu Franje Račkoga u objavljivanju poznatoga zbornika. Potom se osvrće na drugu polovicu 20. st. i početak 21. st. predstavljajući znanstvene aktivnosti riječkih kroatista u promociji makedonskoga jezika i književnosti.

Dva su rada esejistička.

Irvin Lukežić autor je teksta „Rijeka u svjetlu svoje poliglotske tradicije”. Dokaže o riječkoj višejezičnosti nalazi već u 18. stoljeću u putopisu Alberta Fortisa, ali i drugih putopisaca. Autor komentira: „Po-

znavanje nekoliko jezika u Rijeci je nekoć bilo posljedicom praktičnih potreba, ali i radoznalosti njenih građana, što su stoljećima uspješno poslovali i komunicirali sa širokim vanjskim svijetom” (str. 194).

Danijela Bačić Karković nudi svakako izuzetno zanimljive fragmente sjećanja na predavačke dane, koji odišu vjerom u smisao predavačkoga posla, odišu elanom bez kojega se ne može sa studentima pronicati u književne svjetove, u književne likove, u neke druge stvarnosti ili fikcije. Završava slikom gostujućega predavanja profesorice Ivanišević o Shakespeareu i elizabetinskom kazalištu.

Druga je cjelina s četiri znanstvena članka posvećena hrvatskome jeziku, od čega dva omišaljskome govoru.

Marija Turk i Nina Spicijarić Paškvan iznose rezultate analize romanizama u omišaljskom govoru. Građa je crpljena iz *Rječnika omišaljskoga govora* Ivana Mahulje, koji je objavljen 2006. godine, uz ovjeravanje izvornih govornika. Autorice su detaljno prikazale fonološku prilagodbu romanizama sukladno čakavskim, zatim lokalnim i općehrvatskim zakonitostima. Navode se romanizmi koje ćemo prepoznati i izvan omišaljskoga govora (*kajić, škatula, špijat, parićat, čakula, škuro...*), ali i manje poznate (npr. *športa*, ‘vreća za tiskanje maslina’, *ščama*, ‘krljušt’...). Morfološka se prilagodba prikazuje prema vrstama riječi, a semantička prilagodba na razini nulte semantičke ekstenzije, na razini suženja i na razini proširenja značenja. Tako nalazimo popis romanizama kojima se imenuju pojedine struke, profesije i predmeti materijalne kulture (npr. jela: *biži, bakalaj, čič, fažol, palenta*). Komentiraju se uporabne sfere koje popunjavaju romanske posuđenice, od najveće seman-

tičke sfere domaćinstva preko zanatstva i odijevanja do mora i ljudskih osobina. Autorice zaključuju: „Usporedba građe crpljene iz Rječnika i potvrda njihove upotrebe kod izvornih govornika upućuje na zaključak da jedan dio romanizama zbog promijenjenih životnih okolnosti gubi na aktualnosti i postaje činjenicom pasivnog leksičkog sloja i da će s vremenom pasti u zaborav” (str. 222).

Profesorica Ivanišević objavila je više radova o djelima Nikole Kraljića, a u zborniku je članak Silvine Vranić posvećen omišaljskoj čakavštini u poeziji Nikole Kraljića. Autorica jezične osobitosti Kraljićeve poezije promatra u odnosu na kriterije kojima se određuje pripadnost pojedinoga čakavskoga punkta širemu okruženju, a ovdje je to sjeverozapadni kompleks, ikavsko-ekavski dijalekti i njegov primorski poddijalekt. Također se promatra i u odnosu na posebnosti sustava mjesnoga govora Omišlja. Zaključuje da je „pjesnik Nikola Kraljić u svojim čakavskim pjesmama, bez obzira na njihov oblik i moderan izričaj, slijedio značajke materinskoga mu omišaljskoga govora” (str. 225).

Povezanost Katice Ivanišević i franjevac razvidna je iz njezina života – u tome se našla poveznica za smještanje filološke analize Diane Stolac u ovaj zbornik. Autor *Ručne knjižice* iz 1769. godine je fra Emerik Pavić (1716. – 1780.), središnja ličnost budimskoga kulturnog kruga u 18. stoljeću, plodan vjerski pisac na hrvatskom i latinskom jeziku, profesor Visoke bogoslovne škole, lektor filozofije i teologije i dekan franjevačkoga Generalnog učilišta u Budimu. Štokavski hrvatski književni jezik, kojim je napisao ovu dosad u struci neopisanu knjigu, dosljedno

je ikavski, morfološke su značajke konzervativne, a sintaktička obilježja potvrđuju pripadnost franjevačkoj koine. U radu se dobiveni zaključci uspoređuju s opisom ustrojstva hrvatskoga jezika u dvije godine ranije objavljenoj *Novoj slavonskoj i nimačkoj gramatici* Matije Antuna Reljkovića (Zagreb, 1767.), koja nije imala kodifikacijske namjere, ali je nedvojbeno relevantan opis ustrojstva hrvatskoga štokavskoga književnog jezika u Slavoniji u 18. stoljeću. Pravopisna su rješenja bila (mahom) morfonološka, a usporedba sa slovopisnim i pravopisnim rješenjima u *Uputjenju k'slavonskomu pravopisanju* objavljenu nekoliko godina nakon Pavićeve knjige (1779.) smješta Pavića u budimski hrvatski franjevački krug.

U tekstu „Jezično savjetništvo hrvatskih vukovaca” autora Lade Badurine i Ive Pranjkovića se, na temelju uvida u jezične savjete najpoznatijih hrvatskih vukovaca, propituje jezično savjetništvo vukovskoga tipa. U radu se jezični nazori hrvatskih vukovaca razmatraju „s obzirom na standardnojezičnu koncepciju koju su zastupali: sagledava se na koji se način i u kojoj mjeri štokavski purizam ogleda u stavu savjetodavaca spram leksema iz kajkavštine i čakavštine, ali i spram riječi stranoga podrijetla i novotvorbi” (str. 247). Njihova se jezičnosavjetnička djelatnost nastoji dovesti u vezu s recentnim hrvatskim jezičnim savjetništvom. Naglasak je na stavu prema jezičnoj pravilnosti i na kriterijima jezične pravilnosti, ali i na činjenici da smo „instituciju jezičnih savjeta baštinili upravo od hrvatskih vukovaca” (str. 247).

Posljednja je, treća cjelina, s četiri znanstvena rada iz povijesti, a sve su vezane uz sjevernoprimorske krajeve.

Petar Strčić piše o mons. Josipu Mariju Pavlišiću (1914. – 2005.), nadbiskupu i metropolitu zapadne Hrvatske. Smješta ga u niz znamenitih osoba zapadne Hrvatske, posebice značajnih duhovnika: Matija Vlačić, Franjo Rački, Juraj Dobrila i Josip Pavlišić. Detaljno je opisan njegov život, školovanje i svećenički rad, ratne i poratne godine, a sve je smješteno u širi povijesni kontekst.

Maja Polić u svom radu o hrvatskom čitaoničkom pokretu na Krku podsjeća da je hrvatski čitaonički pokret bio jedno je od najsadržajnijih uporišta u borbi za nacionalni opstanak Hrvata u 19. i u početcima 20. stoljeća. Autorica podsjeća da su prve čitaonice „u skladu s prilikama imale političku ulogu te su participirale u ključnim političkim i društvenim zbivanjima, uvelike utječući na izrastanje i učvršćivanje moderne nacionalne svijesti hrvatskoga puka” (str. 293). U radu se govori o deset čitaonica koje su djelovale na otoku Krku: u Vrbniku, Baški, Puntu, Omišlju, Dubašnici, Malinskoj, Krku, Dobrinju, Jurandvoru i Sv. Vidu.

O Omišlju kao ključu otoka Krka piše Marijan Bradanović, vodeći čitatelje u povijest porušene kasnosrednjovjekovne utvrde smještene ispred naselja te rasvijetljavajući strateški značaj Omišlja i omišaljskoga područja u zaposjedanju i kontroli cijeloga otoka Krka. Temeljem grafičkih i pisanih izvora autor predlaže datiranje izgradnje utvrde u sedamdesete godine 15. stoljeća uz otvaranje mogućnosti postojanja ranije arhitektonske faze. Utvrda se dovodi u kontekst sličnih i istovremenih pregradnji krčkoga gradskoga kaštela. Također se ukratko opisuju fortifikacijski sustavi uspostavljeni na omišaljskom području tijekom uskočko-mletačkih sukoba.

Posljednji je znanstveni prilog tekst Ranka Starca o utvrđi Fortičina kod Omišlja kao primjeru fortifikacijske arhitekture ranoromaničkoga stilskog izričaja na otoku Krku, ostavljajući nas u Omišlju, ali u dubljoj povijesti, uz kraj 12. stoljeća. Govori se o rezultatima arheološkoga iskapanja unutar Fortičine, koja je primjer male romaničke fortifikacije, kakve grade Krčki knezovi.

Posljednji je, četvrti dio zbornika naslovljen Pjesnici za Katicu Ivanišević. U njemu je objavljeno 12 pjesama sljedećih autora: Nikola Kraljić, Vjekoslava Jurdana,

Rajka Jurdana-Šepić, Jadranka Orlić, Dragica Torić Drenovac, Vera Miš Vranković, Vlasta Sindik-Pobor, Marija Barbalić-Fanuko, Vlasta Sušanj Kapićeva, Zdravka Žeželić Alić, Marica Stašić Milić i Vlasta Juretić. Premda mnogi nastali prigodno, odišu svježim poetskim izrazom.

Stihovi Jadranke Orlić podnaslov su cijeloga zbornika: „...netko će uvijek sakupljati zrnca ove zemlje i praviti od njih nove svjetove...”. Katica Ivanišević svojim je sakupljanjem zrnaca zaslužila zbornik, odraz poštovanja u hrvatskoj akademskoj zajednici.

Diana Stolic